
USAVRŠAVANJE NASTAVNIKA

(Jelena Stamatović: *Programi i oblici stručnog usavršavanja nastavnika*, Institut za pedagogiju i andragogiju, Beograd, 2006, str. 222)

Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta u Beogradu objavio je u 2006. godini monografiju *Programi i oblici stručnog usavršavanja nastavnika*, autora Jelene Stamatović. Stručno usavršavanje nastavnika razmatra se u ovom radu kao jedna faza profesionalnog razvoja nastavnika koja se nadovezuje na bazično obrazovanje i pripravnički staž. Otuda se u prvom poglavlju ove monografije insistira na međusobnoj povezanosti svih komponenata profesionalnog razvoja nastavnika i na značaju osposobljavanja nastavnika za samoobrazovanje, čime se postavlja temelj kontinuiranom stručnom usavršavanju nastavnika.

U drugom poglavlju monografije ukazuje se na različite uloge nastavnika u vaspitno-obrazovnom procesu i kvalitet realizacije profesionalnih uloga nastavnika doводи u vezu sa njegovom spremnošću da se usavršava i unapređuje svoj rad. Od nastavnika se očekuje da postane »kreator sopstvenog usavršavanja«.

U trećem poglavlju proces stručnog usavršavanja sagledan je u kontekstu permanentnog obrazovanja nastavnika. Autor izdvaja četiri ključne komponente procesa stručnog usavršavanja:

- stručno usavršavanje je kontinuiran proces koji treba da traje od početka profesionalnog rada do kraja radnog veka;

- usavršavanje predstavlja usvajanje, obogaćivanje i praćenje znanja i inovacija iz užestručne, didaktičko-metodičke i drugih oblasti značajnih za rad nastavnika;

- sticanje, usavršavanje i jačanje sposobnosti i veština neophodnih za realizaciju svih nastavničkih uloga;

- lični rast i razvoj nastavnika i njegovo profesionalno napredovanje.

U delu monografije u kome se razmatra sistem stručnog usavršavanja nastavnika ukazuje se na to da okosnicu ovoga sistema čini postojanje kontinuiteta između bazičnog obrazovanja i stručnog usavršavanja. Analizirajući praksu stručnog usavršavanja nastavnika u našoj zemlji, autor ističe značaj adekvatnog planiranja usavršavanja na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou i zasnivanja programa stručnog usavršavanja na utvrđenim obrazovnim potrebama nastavnika. Takođe, sažeto su analizirani sistemi stručnog usavršavanja nastavnika u jednom broju evropskih zemalja i to: zakonska regulativa, ciljevi, oblici i strategije evaluacije stručnog usavršavanja nastavnika.

Četvrti deo monografije sadrži iscrpan pregled klasifikacija programa i oblika stručnog usavršavanja nastavnika. Posebna pažnja posvećena je oblicima unutarškolskog usavršavanja.

U petom poglavlju analizirani su rezultati relevantnih istraživanja

stručnog usavršavanja nastavnika. Autor zaključuje da kvalitet stručnog usavršavanja nastavnika određuju:

- kontinuiranost i strategija procesa usavršavanja;
- zakonska regulativa stručnog usavršavanja;
- motivacija nastavnika za usavršavanjem;
- programi, sadržaji i oblici usavršavanja;
- praćenje, prepoznavanje i primena inovacija;
- unutarškolsko usavršavanje kao koncept.

U posebnom delu monografije prikazani su rezultati istraživanja aktuelne prakse stručnog usavršavanja nastavnika. Realizovano istraživanje bilo je usmereno na utvrđivanje zastupljenosti različitih vrsta programa i oblika stručnog usavršavanja nastavnika, identifikovanje potreba nastavnika za stručnim usavršavanjem i na ispitivanje mišljenja nastavnika o mogućnostima primene ponuđenog modela stručnog usavršavanja. Primljena je deskriptivno-analitička metoda, tehnika anketiranja i analize sadržaja pedagoške dokumentacije.

Na osnovu analize rezultata istraživanja, autor zaključuje sledeće:

- najzastupljeniji programi stručnog usavršavanja nastavnika uslovljeni su nivoom njihove obaveznosti;
- oblici usavršavanja su nedovoljno raznovrsni – dominiraju predavanja i seminari, dok su grupni i in-

dividualni oblici usavršavanja slabije zastupljeni;

- postoji nesklad između postojeće prakse i obrazovnih potreba nastavnika u pogledu sadržaja programa stručnog usavršavanja – iako najveći broj nastavnika ima potrebu za sadržajima iz oblasti vaspitnog rada sa učenicima, u programima stručnog usavršavanja dominiraju sadržaji iz uskostručnih oblasti.

U okviru istraživanja ispitana je, takođe, spremnost nastavnika da se uključe u realizaciju posebno osmišljenog programa unutarškolskog usavršavanja nastavnika u kome je u prvom planu timski rad nastavnika, međusobna razmena, naglašena uloga školskog informacionog centra i povezanost stručnog usavršavanja sa neposrednim radom nastavnika. Na osnovu dobijenih rezultata istraživanja, zaključuje se da su nastavnici zainteresovani da se uključe u ponuđeni modela stručnog usavršavanja, ali da procenjuju da u školama ne postoje potrebni materijalno-tehnički uslovi za njegovu realizaciju.

Monografija *Programi i oblici stručnog usavršavanja nastavnika* pruža ideje koje su posebno značajne za organizatore procesa stručnog usavršavanja nastavnika. Podaci do kojih se došlo u istraživanju i pitanja koja su u njemu otvorena inspirativni su za nove istraživačke poduhvate u ovoj oblasti.

Sandra Ilić
Filozofski fakultet